

Uppsala universitet, rektor
Box 256
751 05 Uppsala

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Teresa Edelman
08-563 085 34
teresa.edelman@hsv.se

2008-03-12
Reg.nr 31-5469-07

Antagning till utbildning på forskarnivå vid Uppsala universitet

En professor krävde att anmälaren skulle vara ”predoktorand” i två år innan hon skulle kunna antas till utbildningen.

Anmälan

N N har i en anmälan till Högskoleverket ifrågasatt hur hon blivit behandlat i samband med rekryteringen till avdelningen för molekylär geriatrik vid institutionen för folkhälso- och vårdvetenskap vid Uppsala universitet. Hon har anfört i huvudsak följande.

I juni 2006 rekryterades hon efter avslutade studier till avdelningen för molekylär geriatrik för att utföra ett stipendiefinansierad ”sommarjobb”. Hon blev då informerad av en professor och en forskarassistent att i det fall sommarjobbet utföll väl skulle hon registreras som doktorand. I augusti samma år blev hon erbjuden att stanna kvar och fick beskedet att hon skulle registreras som doktorand inom loppet av ett år. I oktober 2006 anmodades hon av professorn att ansöka om ett forskningsanslag. I samband med ansökan intygade professorn att hon inledde sina doktorandstudier i juni 2006, att hon arbetar mycket målmedvetet och på kort tid har integrerats väl i forskargruppen samt att ett ”finansiellt stöd vore oerhört viktigt för att driva hennes projekt vidare enligt den bifogade planen”.

I februari 2007 hade hon ett ”utvecklingssamtal” och utlovades då att hon skulle registreras som doktorand senast hösten 2007. Vid dessa samtal kom det fram att varken professorn eller forskarassistenten var förtrogna med regelverket för antagning av doktorander. Hon började då, tillsammans med en kollega som befann sig i samma situation, att söka information om gällande regelverk. Såväl fakultetens företrädare som universitetets centralförvaltning gav då beskedet att hanteringen av dem inte överensstämde med regelverket. Forskarassistenten ville då rätta till situationen genom att påbörja registreringsprocessen så att de skulle bli registrerade innan sommaren. Professorn motsatte sig dock att de skulle registreras. Enligt honom kunde någon registrering inte komma på fråga förrän efter två års arbete som ”predoktorand” med stipendium och att en ”predoktorand” inte var detsamma som ”skuggdoktorand”. Under samtalen framgick att professorn ansåg

att hon bedrev forskarutbildning men att detta inte var något skäl till att hon skulle antas. Professorn tyckte också att det var opassande att hon hade tagit reda på vilka regler som gällde. Enligt professorn fick hon varken tala med forskarutbildningskommitténs eller fakultetens företrädare. Han underströk att det var han som bestämde villkoren oavsett vad som sades i det officiella regelverket.

Hon tog kontakt med universitetets juridiska avdelning och fick bekräftat att en tvåårig stipendieperiod före antagning inte är förenlig med universitetets regelverk. Juridiska avdelningen tog därefter upp saken med medicinska fakultetens kanslichef och ordföranden för forskarutbildningskommittén. De anmodade prefekten att vidta korrektiva åtgärder men det blev inga rättelser. I stället kallades hon till ytterligare ett möte där hon informerades om att hon fick sluta med omedelbar verkan.

Sedan i juni 2006 hade hon haft lön i form av ”stipendium”. Dessa ”stipendier” betalades ut med tremånaders intervall och motsvarade först en lön om 10 000 kr i månaden, senare höjdes den till 10 500 kr och från och med juni 2007 skulle den höjas till 12 000 kr innan hon avskedades den 13 juni 2007. Hon vet inte vem som var stipendiegivare eller varifrån pengarna kom.

Hon utförde ett regelrätt arbete, med arbetstider från nio till fem varje dag, och ibland även helger och kvällar. Det fanns ingen studieplan eller någon examination, men hon presenterades utåt som doktorand. I hennes arbetsuppgifter ingick även att handleda studenter i grundutbildningen. Hon uppmanades också att regelbundet söka pengar till material, kemikalier, etc. från flera stiftelser. En stor del av sin tid bedrev hon forskningsarbete vilket resulterade i en patentansökan.

Hon anser att hon blev fruktansvärt illa behandlad och vill att Högskoleverket särskilt granskar följande punkter.

1. Är det rimligt att man ska tvingas vara ”predoktorand” i minst två år?
2. Är det rimligt att en stipendiat bedriver arbete som är helt ägnat åt att ta fram patentbara resultat?
3. Är det förenligt med gällande lagstiftning att hon beskrivs i intyg som doktorand när hon inte är antagen som doktorand?
4. Är det korrekt att avskeda henne därför att hon tog reda på vilka bestämmelser som gäller och insisterade på att dessa skulle följas?
5. Är det rimligt att en person som innehar en chefsbefattning vid universitetet hittar på egna regler som står i direkt strid med gällande regler och författningar?

Hon har försökt få en rättelse till stånd vid Uppsala universitet men det resulterade i att hon avskedades. Hon vill inte att andra studenter ska hamna i samma plågsamma situation. Därför vill hon att Högskoleverket tar upp saken som ett tillsynsärende.

Till anmälan har N N bifogat följande handlingar.

- En ansökan om bidrag till Stiftelsen för gamla tjänarinnor, i vilken hon anges som sökande och den i anmälan omnämnda forskarassistenten som en av hennes forskningshandledare.
- Professorns yttrande om att hon är doktorand som i juni 2006 hade inlett sina doktorandstudier.
- Intyg den 28 mars 2007 från Uppsala universitet, sektionen för molekylär geriatrik, om att hon utför sina doktorandstudier inom forskargruppen.
- Intyg den 25 juni 2007 från Uppsala universitet, institutionen för biologisk grundutbildning, om att hon på ett förtjänstfullt sätt har handlett en student under dennes forskningspraktik.
- Intyg om att hon har frånsagt sig rätten till uppfinningen i en patentansökan.
- Universitetets antagningsordning.

Yttrande från Uppsala universitet

Högskoleverket har anmodat Uppsala universitet att yttra sig. Universitetet har anfört i huvudsak följande.

Universitetet arbetar aktivt för att undvika att ”skuggdoktorander” ska finnas vid universitetet och har ett tydligt regelverk som reglerar hur antagningar av doktorander ska ske. En obligatorisk handledarkurs arrangeras fortlöpande för områdets handledare. I det aktuella fallet tycks inte handledaren ha följt de gällande reglerna vilket djupt beklagas av Uppsala universitet. För att undvika liknande händelser i framtiden har vicerektorn och chefsjuristen haft enskilda samtal med bland annat handledaren och prefekten vid institutionen för att säkerställa att regelverket kommer att följas framledes. Som ett led i det fortsatta arbetet med att hindra förekomsten av ”skuggdoktorander” har områdesledningen infordrat information från samtliga prefekter om alla studenter som efter avslutad grundutbildning är verksamma inom forskargrupper utan att vara registrerade som doktorander. Informationen skulle vara inlämnad senast den 20 januari 2008. Därmed kommer ledningen att få en komplett bild av den rådande situationen när det gäller ”skuggdoktorander”. I den händelse att det visar sig att sådana förekommer kommer prefekterna att anmodas att omedelbart vidta åtgärder.

Universitetet har vidare kommenterat samtliga av N N ställda frågor och konstaterat bl.a. följande.

1. Att tvingas att vara ”predoktorand” står i strid med universitetets regelverk. Enligt detta regelverk får inte studietiden inofficiellt förlängas genom att den studerande de facto bedriver utbildning på forskarnivå utan att vara formellt antagen.

2. Stipendier kan i vissa fall användas för att finansiera studier. Det synes som att N N har utfört arbete, bland annat undervisning, och då skulle hon ha haft en anställning vid universitetet.
3. Det är inte förenligt med gällande lagstiftning att hon beskrivs i intyg som doktorand, trots att hon inte var antagen som doktorand.
4. Ett avskedande kan normalt endast ske från en anställning och N N hade ingen formell anställning. Oaktat det är förfarandet inte acceptabelt. Om det föreligger samarbetssvårigheter, vilket hävdas från institutionen, torde det ha varit lämpligt att klargöra detta för N N så att hon hade fått en rimlig chans att ändra sitt beteende.
5. Det är inte rimligt att en person som innehar en chefsbefattning vid universitetet hittar på egna regler. All personal och alla studenter vid Uppsala universitet ska följa gällande lagar, föreskrifter, regler och fattade beslut.

N Ns svar

N N har fått tillfälle att kommentera universitetets yttrande och anfört bland annat följande.

Professorn har på ett utomordentligt flagrant sätt satt sig över universitetets regelverk. Hon undrar vad universitetet nu ska ta sig till för att få honom att följa reglerna. Att ha enskilda samtal med honom och prefekten är otillräckligt. Hon vill erinra om att dylika samtal hölls med professorn redan i juni och att det inte hade någon effekt. Han fortsatte trots dessa samtal och påstötningar att bryta mot reglerna och höll sig med skuggdoktorander under hela höstterminen. Det att han får göra det helt ostraffat sänder en signal till alla andra professorer och handledare att det är godtagbart att bryta mot regler. Det innebär också att risken är mycket stor att professorn fortsätter att hålla sig med skuggdoktorander och att andra studenter löper risk att hamna i samma situation som hon. Hon anser att universitetet bör ställa professorn till svars för dessa regelbrott.

Högskoleverkets bedömning

Att bedriva en utbildning på forskarnivå utan att vara formellt antagen strider mot såväl högskoleförfattningar som Uppsala universitets lokala regelverk. Uppsala universitet har medgett detta och tillagt att begreppet ”predoktorand” inte är något vedertaget begrepp vid universitetet. Det är således klarlagt i ärendet att det inte har funnits något lagligt stöd för professorns uppfattning att N N måste arbeta som predoktorand i två år innan hon kan ansöka till utbildning på forskarnivå. Av universitetets antagningsordning framgår att det är fakultetsnämnden som ansvarar för antagningar och bedömningar av säkerheten i finansieringen. Om N N inför någon befattningshavare vid universitetet uttryckt önskan att vilja genomgå en

utbildning på forskarnivå, borde hon ha hänvisats till det ordinarie antagningsförfarandet vid universitetet.

Av utredningen framgår att hon har varken hänvisats till ett föreskrivet antagningsförfarande eller fått någon anställning eller någon annan befattning vid universitetet. Trots detta har hon uppmanats att göra vissa uppgifter som normalt åligger en anställd eller en doktorand och fått intyg om att vara doktorand utan att vara det. Hon har fått felaktiga upplysningar om universitetets antagningsprocedur och blivit därigenom vilseledd när det gäller hennes rättsliga status och möjligheter att bedriva utbildning på forskarnivå.

N N har således behandlats i strid med gällande regler. Hon har därför inte kunnat åtnjuta den rättssäkerhet som regler om tillträde till och genomförande av utbildning på forskarnivå ska garantera. Uppsala universitet, som ytterst ansvarigt för reglernas efterlevnad, måste kritiseras för detta.

Av universitetets yttrande framgår att universitetet har påbörjat ett arbete för att undvika liknande händelser i framtiden. Högskoleverket anmodar Uppsala universitet att senast den 14 maj 2008 redovisa åtgärder som har vidtagits med anledning av Högskoleverkets ställningstaganden.

På Högskoleverkets vägnar

Eva Westberg
Chefsjurist

Teresa Edelman
Verksjurist

Kopia för kännedom:
N N
Justitiekanslern
Justitieombudsmannen